

Våge å se, tørre å spørre

Interkommunal handlingsplan
mot vold i nære relasjoner
2022 - 2025

Bardu, Dyrøy, Loabága/Lavangen, Salangen, Senja og Sørreisa

FORORD

I samfunnet er det et økende fokus på vold i nære relasjoner som samfunnsproblem, folkehelseproblem og likestillingsutfordring. I regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner, Frihet fra vold (2021–2024), pekes det på at kommunale handlingsplaner er et sentralt verktøy for å sikre et helhetlig og sammenhengende tilbud i kommunene.

Krisesenteret i Midt-Troms har tatt initiativ til en interkommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner for sine samarbeidskommuner, og har ledet planarbeidet. Denne handlingsplanen gjelder for perioden 2022-2025 og er utviklet for kommunene Bardu, Dyrøy, Loabága/Lavangen, Salangen, Senja og Sørreisa. Planen er en oppfølging av den forrige handlingsplanen mot vold i nære relasjoner for perioden 2018-2020 (for kommunene Dyrøy, Loabága/Lavangen, Salangen og Sørreisa, samt de tidligere kommunene Berg, Tranøy og Torsken). Ved evaluering og revidering er Bardu kommune og nye Senja kommune tatt inn i planen.

Sekretariatet for konfliktrådene har tildelt Krisesenteret i Midt-Troms tilskudd til å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Tilskuddet benyttes til arbeidet med evaluering og revidering av interkommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

Formålet med denne handlingsplanen er å forebygge og øke fokus på vold i nære relasjoner i kommunene, sikre at berørte parter får et tilrettelagt og helhetlig hjelpetilbud, samt styrke kunnskapsnivået til kommunens ansatte og videreutvikle samarbeidet mellom faggrupper, instanser og forvaltningsnivå. Det er viktig for familier som lever med vold at de mottar et helhetlig tilbud der utsatte voksne og barn får hjelp og behandlingstilbud om nødvendig, og det skal også finnes et tilbud til voldsutøver. Gjennom tiltak som går på avdekking, hjelpetiltak og forebygging er hovedmålet at innbyggerne i våre kommuner skal leve et liv uten vold.

Vi må våge å se, tørre å spørre.

Innhold

FORORD.....	1
OVERSIKT OVER TILTAK.....	3
KOMMUNENE	4
FOREKOMST AV VOLD I MIDT-TROMS	4
VOLD I NÆRE RELASJONER.....	5
Ulike typer vold.....	6
Hvordan se volden.....	7
Konsekvenser av vold	8
SÅRBARE GRUPPER	8
NASJONALE FØRINGER.....	10
Handlingsplaner og utredninger	10
Taushetsplikt	10
Melde-, avverge- og opplysningsplikt.....	11
Barnekonvensjonen	11
Kommunens ansvar	12
MÅLSETTING	13
INNSATSOMRÅDE 1: AVDEKKE	13
INNSATSOMRÅDE 2: HJELPETILTAK	15
INNSATSOMRÅDE 3: FOREBYGGE.....	16
Arbeidsverktøy og aktuelle eksisterende tiltak	18
ØKONOMI.....	19
VIRKEPERIODE.....	19
IMPLEMENTERING	20
Utnevning av stilling med overordnet ansvar for oppfølging	20
ARBEIDSGRUPPE OG ARBEIDSPROSESS.....	20
ARBEIDSVERKTØY	21
Kontaktinformasjon til tjenesteapparat – for offentlig ansatte.....	21
Kontaktinformasjon til tjenesteapparat - for voldsutsatte, voldsutøver og pårørende	22
Tiltakskort	23
Referanseliste	28
Vedlegg nr 1: Overordnet ansvar for oppfølging	29

OVERSIKT OVER TILTAK

Nr	Tiltak	Gjelder for	Side
Innsatsområde 1: Avdekking			
1	E-læringskurs om vold i nære relasjoner for: <ul style="list-style-type: none"> • Alle ansatte i tjenester som jobber med barn og unge • Alle ansatte i tjenester som jobber med eldre • Leger 	Tjenester som jobber med barn og unge, tjenester som jobber med eldre, og leger	13
2	Svangerskapsomsorgen, helsestasjonstjenesten og skolehelsetjenesten snakker om vold i nære relasjoner og stiller rutinemessige spørsmål knyttet til dette	Svangerskapsomsorg, helsestasjonstjeneste, skolehelsetjeneste	14
3	Ansatte skal ha lav terskel for å drøfte saker tverrfaglig (anonymt om nødvendig)	Alle tjenester som jobber med barn, voksne og eldre	14
4	Bruke kvalifisert tolk i samtaler	Alle tjenester som jobber med barn, voksne og eldre	14
5	E-læringskurs om samer og nasjonale minoriteter i Norge	Ansatte på alle nivå i kommunen	15
Innsatsområde 2: Hjelpetiltak			
6	Alle kommunale tjenester med brukerkontakt skal ha rutiner for iverksetting av tiltak i forbindelse med vold i nære relasjoner	Alle tjenester som jobber med barn, voksne og eldre	15
7	Ansatte skal ha kunnskap om avvergeplikt, meldeplikt og taushetsplikt	Alle tjenester som jobber med barn, voksne og eldre	16
8	Informasjon til kommunens innbyggere om vold i nære relasjoner, hjelpetiltak og hjelpeinstanser skal være tilgjengelig: <ul style="list-style-type: none"> • På kommunens hjemmeside • Gjennom kampanjer på kommunens Facebook-side 	Kommunens administrasjon v/ web-ansvarlig	16
Innsatsområde 3: Forebygge			
9	Barn og unge skal ha kunnskap om vold, krenkelser, seksualitet og kropp, vold knyttet til seksualitet, og vold i nære relasjoner, tilpasset alder og utvikling	Skoler og barnehager	17
10	Implementering av verktøyene «Jeg vet» og «Snakke sammen» blant alle ansatte i skoler og barnehager	Skoler og barnehager	17
11	Innvandrere gis opplæring om vold i nære relasjoner og ulike former for vold, seksualitet og norske normer og holdninger til vold	Tjenesten som er ansvarlig for opplæring til innvandrere	17
12	Kommunen gir tett og tilpasset oppfølging når mennesker utsatt for vold i nære relasjoner etablerer seg på nytt, uten voldsutøver	Alle tjenester som jobber med barn, voksne og eldre	18
13	Vold i nære relasjoner inngår i årshjulet til kommunale tjenester som jobber med barn, voksne og eldre	Alle tjenester som jobber med barn, voksne og eldre	18

KOMMUNENE

Handlingsplanen er utviklet av og for kommunene Bardu, Dyrøy, Loabága/Lavangen, Salangen, Senja og Sørreisa. Kommunene ligger i Midt-Troms og er seks av sju kommuner tilknyttet Kriesenteret i Midt-Troms.

Kommunene dekker et stort geografisk område, og har et samlet befolkningstall på 26 289 innbyggere. Av disse innbyggerne har 2 438 personer innvandrerbakgrunn. Flere av kommunene har et høyt antall arbeidsinnvandrere, spesielt fra Øst-Europa. Disse regnes under gruppen innbyggere med innvandrerbakgrunn. I tillegg har kommunene innbyggere med innvandrerbakgrunn som er kommet til kommunen på bakgrunn av familieinnvandring og bosetting av flyktninger. Fra 2022 er Bardu kommune den eneste kommunen med asylmottak.

Loabága suohkan/Lavangen kommune inngår i forvaltningsområdet for samisk språk, og det regnes at ca 20% av kommunens innbyggere har samisk bakgrunn. Det bor mennesker med samisk bakgrunn i de andre kommunene også.

Innbyggertallene er hentet fra Statistisk sentralbyrå (2. kvartal 2021).

FOREKOMST AV VOLD I MIDT-TROMS

Kriesenteret i Midt-Troms	2019	2020
Antall beboere	33	23
Antall barn som kom med en av sine foreldre	46	12
Antall som benyttet seg av dagtilbud/samtaletilbud	167	153

Statistikken til Kriesenteret i Midt-Troms viser antall voldsutsatte som har benyttet seg av senterets botilbud og dagtilbud. Nedgangen i 2020 kan ses i sammenheng med covid-19, da kriesenteret registrerte få nye henvendelser i periodene med strengeste tiltak.

Finnsnes politistasjonsdistrikt og Midt-Troms politistasjonsdistrikt opplyser at det for kommunene Bardu, Dyrøy, Loabága/Lavangen, Salangen, Senja og Sørreisa var registrert til sammen 13 saker i 2019 og 19 saker i 2020 knyttet til vold i nære relasjoner. (Her presiseres det at det reelle tallet kan være høyere, da enkelte saker kan være registrert under en annen kategori i politiets statistikk).

En forekomststudie gjort av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) viser at kun en av tre som opplever vold i nære relasjoner tar kontakt med hjelpeapparatet. Dette innebærer at statistikken over voldsutsatte har store mørketall, og at tallene presentert over ikke gir et helhetlig bilde av voldsforekomsten i Midt-Troms.

VOLD I NÆRE RELASJONER

Vold er:

«Enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutter å gjøre noe den vil» (Per Isdal, 2001)

Verdens helseorganisasjon (WHO), definerer vold som *«forsettlig bruk av, eller trussel om, fysisk makt eller tvang, rettet mot en selv, andre enkeltpersoner, eller en gruppe. For å regnes som vold må handlingen resultere i, eller ha høy sannsynlighet for å resultere i død, fysisk eller psykisk skade, eller mangelfull utvikling».*

I Norge henvises det ofte til Per Isdals definisjon på vold: *«Enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutter å gjøre noe den vil».*

I den nasjonale handlingsplanen Frihet fra vold (2021-2024) defineres vold i nære relasjoner som at den voldsutsatte har en nær relasjon til voldsutøver. Det kan være vold fra nåværende eller tidligere partner, inkludert kjæreste, samboer og ektefelle, eller andre i nær relasjon, både barn, unge, voksne og eldre. Vold mot familiens kjæledyr kan også være en del av voldsbildet. Det byr ofte på utfordringer at det er følelsesmessige bånd mellom voldsutsatt og voldsutøver, i tillegg til at den voldsutsatte kan være økonomisk og materielt avhengig av voldsutøver.

«Enhver voldsutøvelse er en krenkelse av den som rammes, men forholdet mellom utsatt og gjerningsperson er av stor betydning for hvordan volden oppleves. Smerten over å bli utsatt for et overgrep fra en nærstående person kommer i tillegg til selve volden».
(Et liv uten vold, 2014-2017)

Dinutvei – Nasjonal veiviser ved vold og overgrep
Informasjon om vold i nære relasjoner, voldtekt og andre seksuelle overgrep
www.dinutvei.no

Ulike typer vold

Fysisk vold – Et bredt spekter av handlinger som innebærer bruk av fysisk makt for å skade, krenke eller kontrollere (eksempel på dette kan være slag, spark, kvelertak, lugging).

Psykisk vold – Bruk av ord eller handling som skremmer, truer, krenker eller kontrollerer (som for eksempel trusler, kritikk, ydmyke, utspørring, kontroll over den andres profiler på sosiale media eller mobiltelefon, eller økonomisk kontroll).

Psykisk vold kan også være fravær av handling (som for eksempel taushet, neglisjering og isolering).

Økonomisk vold – Kontroll over andres økonomi, ingen økonomisk frihet, ta opp lån i andres navn uten samtykke, og lignende.

Latent vold – Muligheten for å bli utsatt for vold styrer den utsattes atferd og handlinger.

Vitne til vold – For barn er det å være vitne til vold like skadelig som å bli utsatt for vold.

Æresrelatert vold – Vold for å beskytte familiens ære. Omfatter blant annet tvangsekteskap og negativ sosial kontroll.

Materiell vold – En atferd rettet mot gjenstander i hensikt å skade skremme eller krenke (eksempel på dette kan være ødeleggelse av gjenstander, slag/spark i vegger, dører og lignende).

Seksuell vold – Enhver seksuell handling som skader, skremmer eller krenker (som for eksempel beføling, tvang til å gjøre seksuelle handlinger en ikke ønsker, voldtekt, seksualisert tilsnakk, fotografering/filming, deling av intime bilder og filmer).

Digital vold – Trusler og trakassering på digitale plattformer (for eksempel overvåking via sosiale media, krenkende meldinger, bilder og filmer postet på nett).

Vold i oppdragelsesøyemed – Fysisk og psykisk avstraffelse som en del av oppdragelsen.

Menneskehandel – Å bli utnyttet til arbeid, prostitusjon, kriminalitet eller tigging.

Kjønnslemlestelse – Inngrep som gjøres på kvinners kjønnsorgan av kulturelle, ikke-medisinske årsaker.

Hvordan se volden

Hvert enkelt individ har forskjellige reaksjonsmønstre og vil i ulik grad klare å skjule symptomer og volden de utsettes for. Volden kommer som beskrevet også i mange ulike former der flere, som psykisk og latent vold, kan være omtrent umulig å se. Nedenfor er noen eksempler på mulige tegn på vold, men det må presiseres at dette ikke er et fasitsvar eller vil være gjeldende for alle som opplever vold i nære relasjoner.

Tegn på vold

Generelt:

- Skadeomfanget stemmer ikke med oppgitt hendelse
- Skader blir ikke begrunnet med årsak
- Oppgitt hendelse eller skade på barn passer ikke med barnets utviklingsnivå
- Endring av forklaring på eller ulik forklaring på skade fra forskjellige personer
- Det blir angitt at barnet ikke har klaget eller vist tegn på smerte eller ubehag
- Oppsøker lege sent
- Sosialt tilbaketrukket, isolasjon
- Lav selvtilit, selvbebreidelser og skyldfølelse
- Endring i sinnsstemning, økt tristhet, nummenhet, økt irritasjon og sinne
- Angst, frykt og depresjoner
- Konsentrasjons- og hukommelsesvansker
- Sen utvikling psykisk og fysisk (barn)
- Barnet straffes for noe som har en naturlig eller medisinsk forklaring
- Lite emosjonelt tilgjengelige foreldre
- Søvnforstyrrelser
- Spiseforstyrrelser
- Selvskading
- Problemer i samspillet med omgivelsene
- Vansker med nærhet og seksualitet
- Økt behov for kontroll
- Mistro
- Utagering
- Ensomhet, følelse av å være helt alene

Tegn på omsorgssvikt/vanskjøtsel (eldre, barn, personer med funksjonsnedsettelse osv):

- Preget av dårlig stell og pleie
- Uegnet påkledning
- Dårlig tannstatus
- Dårlig, manglende eller feil ernæring
- Manglende medisinsk oppfølging
- Manglende tilsyn som resulterer i skader
- Omsorgspersoner med rusvansker

Omsorgssvikt overfor barn er ikke alltid synlig, og kan komme til uttrykk ved f.eks. at barn er ukritiske, skjevutviklet, innadvendt, eller har utfordringer emosjonelt og sosialt.

Barn som er utsatt for seksuelle overgrep:

- Endringer i atferd eller sinnsstemning
- Angst, sinne
- Konsentrasjonsvansker
- Seksualisert atferd
- Psykosomatiske plager

En kan se fysiske tegn, men i de fleste tilfeller etterlater ikke seksuelle overgrep fysiske spor eller forandringer.

Mer informasjon om risikofaktorer og tegn på vold kan du finne i «Veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid mot vold i nære relasjoner»:

<https://voldsveileder.nkvts.no/>

Om du har en mistanke, spør vedkommende! Direkte spørsmål om vold, voldtekt eller andre seksuelle overgrep, enten hendelsene pågår nå eller ligger tilbake i tid, kan være en viktig støtte for den utsatte. Å bli spurt kan oppleves som å bli sett.

Oppsummeringen er laget ut av informasjon hentet fra Napha, jegvilvite.no og dinutvei.no.

Konsekvenser av vold

Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress' forekomststudie (2014) konkluderer blant annet med at vold og seksuelle overgrep forekommer relativt ofte i den norske befolkningen, og er klart assosiert med psykiske helseproblemer. De skriver videre at vold og overgrep er å betrakte som et alvorlig folkehelseproblem.

Det er rimelig å anta at vold og overgrep påvirker et bredt spekter av livsområder relatert til psykisk og somatisk helse slik som funksjonsnivå, arbeidsevne, sosial støtte og livskvalitet.

NKVTS, 2014

I rapporten sammenlignes funn fra andre lignende studier i inn og utland. Det kommer frem funn som viser at mennesker utsatt for vold og overgrep i tillegg til økt utsatthet for psykiske helseproblemer også har økt utsatthet for somatiske helseproblemer, suicidalitet, overvekt, tidlig død og medikamentbruk. I nasjonale handlingsplaner trekkes det frem at vold kan ha store økonomiske konsekvenser for den utsatte, i form av at det i negativ grad påvirker muligheten til deltagelse i utdanning og arbeid. I ytterste konsekvens kan vold i nære relasjoner føre til tap av liv.

Alt det overnevnte kan vi på samfunnsnivå knytte til utgifter både i sosial- og trygdeytelser, samt kostnader knyttet til de støtte- og behandlingstilbud utsatte har behov for. En analyse fra 2012 anslo de samfunnsøkonomiske kostnadene av vold i nære relasjoner til mellom 4,5 og 6 milliarder kroner årlig på landsbasis (Vista Analyse, 2012). Ved å forebygge og bekjempe vold sørger vi ikke bare for å øke livskvaliteten til innbyggerne i våre kommuner, men det vil også kunne redusere samfunnskostnader.

SÅRBARE GRUPPER

Alle som lever med vold inngår i en sårbar gruppe. Mennesker som lever i en voldsrelasjon er gjerne på grunn av belastningen dette medfører frarøvet nødvendig energi og ressurser som kreves for å søke hjelp og bryte ut av relasjonen.

I samfunnet deles ofte innbyggere inn i barn, voksne og eldre, og det er alle disse denne planen skal gjelde for. I disse inndelingene kan vi finne det som kalles sårbare grupper. Dette er mennesker som på grunn av alder, funksjon eller andre sosiale forhold er spesielt sårbare. Disse gruppene har vi gitt en kort beskrivelse av, da det er grupper vi bør være spesielt oppmerksomme på. Sårbarhet handler ikke kun om sårbarhet i selve volden, men også om å befinne seg i en særlig sårbar situasjon, eller å ikke bli fanget tilstrekkelig opp av hjelpeapparatet.

Sårbare grupper:

Barn

Barn kan utsettes for vold i oppdragelsesøyemed. Ulike grader av omsorgssvikt kan også betegnes som vold. Å være vitne til vold er for et barn like skadelig som å selv utsettes for vold. At barn er vitne til vold mellom foreldre/foresatte/partner regnes derfor også som å utsette barnet for vold.

Å bli utsatt for vold som barn har alvorlige konsekvenser for barnets utvikling. NKVTS' forskning viser det øker risikoen for å bli utsatt for vold i voksen alder. NOU rapporten *Svikt og svik* (2017) avdekker at samarbeidet og samhandlingen rundt barn som utsettes for vold i dag ikke er tilstrekkelig.

Eldre

NKVTS har gjennomført en forekomststudie om vold og overgrep mot eldre i Norge (2017). Her kommer det frem at tall for vold og overgrep mot hjemmeboende personer etter fylt 65 år er nesten tilsvarende lik prosentandelen for befolkningen generelt, med ingen signifikante forskjeller mellom kjønnene.

Rapporten konkluderer med at voldsutsatte eldre i liten grad kontakter hjelpeapparatet, og at vold mot den eldre del av befolkningen er et usynlig samfunnsproblem.

Personer med funksjonsnedsettelse

I *Mellom frihet og beskyttelse* (NKVTS, 2013), trekkes det frem at mennesker med utviklingshemming utsettes for minst like mye vold som befolkningen for øvrig. Også i denne gruppen er vold å regne som et betydelig samfunnsproblem. Rapporten synliggjør at størstedelen av denne volden utøves av andre enn familiemedlemmer, men personer som over tid har fysisk nærhet og derfor en nær relasjon til offeret. Dette kan være naboer og venner, eller ansatte i helse- og omsorgstjenester.

Under betegnelsen funksjonsnedsettelse regnes også mennesker med fysiske funksjonsnedsettelser. En fysisk funksjonsnedsettelse kan i tilfeller hindre den utsatte fra å både beskytte seg selv og oppsøke hjelp.

Innvandrere og flyktninger

I arbeid med vold i nære relasjoner med personer med innvandrerbakgrunn kan språk og kultur by på utfordringer. Ikke alle har begreper til å kunne sette ord på det de opplever, hverken på norsk eller morsmål. Det er viktig at vi som hjelpere husker på at store kulturforskjeller gjør at det som vi betegner som vold i vår kultur, gjerne blir sett på som «normalt» i annen kultur.

Et annet moment som kan vanskeliggjøre arbeidet med å avdekke eller forebygge vold blant personer med innvandrerbakgrunn, er at de ofte lever mer isolert og omgås ofte andre med samme etniske bakgrunn.

Mennesker med rusavhengighet

Rusmiljøet er belastet med en større andel vold. Volden skjer ofte i en nær relasjon der den rusavhengige utsettes for vold av den som har tilgang til rusmidler. Dette gjør det også vanskeligere for den rusavhengige å bryte relasjonen. Denne gruppen mennesker møter ofte fordommer i samfunnet, og dessverre også fra hjelpeapparatet. Krisesentrene i Østfold har utarbeidet rapporten *Kan dem takke seg selv?* (Aanerød 2015) som setter fokus på dette.

Det er også viktig å være oppmerksom på pårørende, da de ofte kan utsettes for vold av den rusmiddelavhengige.

Samisk befolkning

Rapporten *Om du tør å spørre, tør folk å svare* (2017) er basert på hjelpeapparatets erfaringer med arbeid med vold i samiske samfunn. Her blir det sett nærmere på hvordan møtet med den samiske befolkningen byr på kulturelle utfordringer og språklige barrierer. Det kommer frem at arbeid med vold i samiske samfunn er vanskelig blant annet på grunn av at temaene vold og overgrep er spesielt tabubelagt.

LHBTIQ

Denne gruppen ser ut til å være spesielt utsatt for vold i nære relasjoner. Spesielt unge kan oppleve å bli avvist, kastet ut eller utsatt for fysisk eller psykisk vold fra familien. Unge med etnisk minoritetsbakgrunn, samisk bakgrunn og unge med ikke-normativ kjønnsidentitet er særlig sårbare. (Bufdir)

NASJONALE FØRINGER

Arbeidet med å forebygge, avdekke og sette inn tiltak mot vold i nære relasjoner styres av flere nasjonale føringer, både i lovverk, handlingsplaner og forskrifter.

Handlingsplaner og utredninger

Regjeringen har de siste årene lagt frem en rekke utredninger og handlingsplaner mot vold. Disse er nyttige oppslagsverk for å hente mer kunnskap om temaene, og har fokus på forebygging og bekjempelse av vold og tiltak for å oppnå dette.

Her trekkes noen av de viktigste frem:

- [Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner, «Frihet fra vold» 2021-2024](#)
- [Regjeringens handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, «Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold» 2021-2024](#)
- [Regjeringens opptrappingsplan mot vold og overgrep 2017-2021](#)
- [Regjeringens strategiplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom, «Barndommen kommer ikke i reprise» 2014–2017](#)
- [Regjeringens handlingsplan mot voldtekt, 2019-2022](#)
- [NOU 2020:17 «Varslede drap?», Partnerdrapsutvalgets utredning](#)

Taushetsplikt

Taushetsplikten er en plikt til å hindre at opplysninger om f.eks. personlige forhold gis til uvedkommende. Taushetsplikten for offentlige tjenestemenn er forankret i *forvaltningsloven § 13*, i tillegg er enkelte profesjoner og faggrupper underlagt en særskilt taushetsplikt.

Som hovedregel skal vi som hjelpere innhente et informert samtykke fra den vi hjelper, til å ta kontakt med andre deler av hjelpeapparatet. Om det ikke er mulig, er taushetsplikten ikke til hinder for at tjenesteapparatet kan drøfte en sak anonymt (det gis da ingen opplysninger som er egnet til å identifisere konkret sak eller person).

I saker der du som ansatt er usikker på hvordan du skal gå frem for å hjelpe en voldsutsatt som ikke samtykker til kontakt med andre tjenester, er det med andre ord fortsatt mulig å ta kontakt med andre med relevant kompetanse. Å kunne drøfte saken med andre kan både hjelpe deg til å planlegge videre oppfølging av den hjelpetrengende, og hjelpe deg til å vurdere om forholdet du har kjennskap til er av slik grad at det utløser melde- og/eller avvergeplikten.

Aktuelle instanser for å drøfte saker der du har kjennskap til eller mistenker vold i nære relasjoner er; kommunens barneverntjeneste, krisesenteret og politiet. Det finnes også instanser med forskjellige spesialfelt du kan kontakte for drøftinger rundt bestemte tema. Kontaktinformasjon til ulike tjenester finnes under «Arbeidsverktøy», side 21.

Melde-, avverge- og opplysningsplikt

Som offentlige tjenestemenn har vi alle melde-, avverge- og opplysningsplikt.

Les mer om avvergeplikt:
www.plikt.no

Dette er en påminnelse om at alle har et selvstendig ansvar og en plikt til å melde dersom en er kjent med eller har mistanke om straffbare forhold som vold og overgrep, både mot barn, voksne og eldre. Dersom du er usikker på om din plikt til å melde eller avverge er utløst kan du drøfte saken anonymt med konsultasjonsteamet, barnevern, krisesenter og/eller politi.

Offentlig ansatte har en **opplysningsplikt** overfor barneverntjenesten jf. bvl § 6-4, når barneverntjenesten har behov for informasjon vedrørende barn og deres familiesituasjon. Her gjelder samme vilkår som ved meldeplikt, men det er barneverntjenesten som har ansvar for vurderingen og den ansatte pålegges å gi opplysninger. Opplysningsplikten setter taushetsplikten til side. Opplysningsplikten kan også tre i kraft ved at andre organer enn barneverntjenesten, for eksempel fylkesnemnd, kan pålegge å gi opplysninger.

Melde

Offentlige ansatte har en lovpålagt plikt til å melde bekymring til barneverntjenesten etter barnevernloven § 6-4. *Meldeplikten* inntreffer når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, samt ved vedvarende alvorlige atferdsvansker.

Det foreligger ikke brudd på taushetsplikten selv om det i ettertid viser seg at situasjonen ble feilvurdert og var mindre alvorlig enn antatt ut fra et forsvarlig, situasjonsbetinget skjønn.

Privatpersoner har alle et moralsk ansvar for å melde til barneverntjenesten.

Avverge

Avvergeplikten er en plikt hjemlet i *straffeloven §196*, om å avverge en straffbar handling ved å blant annet varsle eller anmelde til politi. Avvergeplikten trer i kraft når det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at en straffbar handling (som henviset til i straffeloven § 196) er eller vil bli begått.

Avvergeplikten opphever taushetsplikten. Denneplikten gjelder ikke bare for offentlige tjenestemenn, men også privatpersoner.

Barnekonvensjonen

I vurderinger og handlinger gjeldende barn og ungdom skal det grunnleggende hensynet være *barnets beste*, jf. Barnekonvensjonens artikkel 3, nr 1. Dersom du er usikker på hva du ser, men vurderer at det vil være til barnets beste om noen ser nærmere på saken, kan med andre ord din meldeplikt være utløst. Melding, eventuelt anonyme drøftelser for å avklare meldeplikten, bør da alltid finne sted.

Barnekonvensjonen, art.3, nr.1

Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Kommunens ansvar

Denne handlingsplanen med tiltaksliste pålegger kommunen som arbeidsgiver ansvaret for å sikre at alle ansatte i kommunen har tilstrekkelig kunnskap om meldeplikten, og at de er trygge på praktiseringen av den. Videre pålegger den kommunen til å sørge for at alle kommunalt ansatte har tilstrekkelig kunnskap om hvem de skal kontakte ved bekymring for om deres brukere er utsatte for vold, eller det er spørsmål om melde- og/eller avvergeplikten er utløst. Det må likevel presiseres at som kommunalt ansatt *kan* man risikere å bryte melde- og avvergeplikten og komme i ansvar for dette, selv om kommunen for eksempel har gitt utilstrekkelig opplæring. Dette på bakgrunn av at den ansatte selv også har et selvstendig ansvar for å være faglig oppdatert.

I det videre har alle kommuner ansvar for at kommunens innbyggere har tilgang til et fullverdig krisesentertilbud. Kommunen i form av både barnevern, psykisk helsetjeneste og sosialtjenesten i NAV har også ansvar for oppfølging av voldsutsatte, deres familie og pårørende. Herunder kommer også en lovfestet plikt til å gi opplysning, råd og veiledning (helse- og omsorgstjenesteloven §3-3, barnevernloven §6-1, sosialtjenesteloven §17) og en lovfestet rett til individuell plan (helse- og omsorgstjenesteloven §7-1, sosialtjenesteloven §28, barnevernloven §3-2a).

Kommunen har en lovfestet plikt til å gi opplysning, råd og veiledning

«Når man mister tryggheten i eget hjem,
mister man ofte det viktigste fotfestet i livet»

Martine Aurdal, Dagbladet

MÅLSETTING

Innbyggerne i våre kommuner skal leve et liv uten vold.

For å kunne oppnå målsettingen om at innbyggerne i våre kommuner skal leve et liv uten vold er det satt fokus på tre innsatsområder for arbeidet mot vold i nære relasjoner: Avdekke, hjelpetiltak og forebygge. Hvert av disse områdene har et definert mål og flere tilhørende tiltak. Enkelte av tiltakene vil kunne gjelde innenfor mer enn ett innsatsområde.

INNSATSOMRÅDE 1: AVDEKKE

De ansatte skal ha kunnskap om vold i nære relasjoner i slik grad at de kan ta opp temaet vold i nære relasjoner ved mistanke, og tåle å lytte til det som blir fortalt.

I dag er to av tre voldsutsatte ikke i kontakt med tjenesteapparatet. Med et tjenesteapparat som har tilstrekkelig kunnskap om vold i nære relasjoner til å kunne snakke med sine brukere om temaet, håper vi å kunne nå ut til flere og sikre at flere får hjelp. Å snakke om vold i nære relasjoner innebærer å våge å se, tørre å spørre og tåle å høre svarene. Videre er det da nyttig med kunnskap om hvordan spørre og ta imot.

1. E-læringskurs om vold i nære relasjoner for alle ansatte i tjenester som jobber med barn og unge, i tjenester som jobber med eldre, og alle leger

- Tjenester som jobber med barn og unge:
Alle ansatte skal ta e-læringskurset *Vold og seksuelle overgrep mot barn*. Kurset er utarbeidet av RVTS Nord og finnes som kurs for ansatte i skoler og i barnehager. Også ansatte i andre tjenester som jobber med barn og unge skal ta kurset.
 - Skolekurs: <https://min.helsekompetanse.no/course/view.php?id=158>
 - Barnehagekurs: <https://min.helsekompetanse.no/course/view.php?id=149>
- Tjenester som jobber med eldre:
Alle ansatte gjennomfører e-læringsprogram om overgrep mot eldre: <https://www.vernforeldre.no/>
 - Opplæringsprogram om overgrep mot eldre
 - Overgrep mot eldre i institusjon
- Leger:
Kommunens leger skal gjennomføre nettkurset *Vold i nære relasjoner*: <https://kurs.uni.no/>
Kurset er utviklet av Nklm på oppdrag fra helsedirektoratet.

Kursene bør forankres i enhetenes opplæringsplaner og kommunens kompetanseplaner. Alle ansatte skal ha gjennomført kurset innen 3 måneder etter at planen er vedtatt. Nyansatte skal gjennomføre kurs innen 1 måned etter ansettelse.
Ansvarlig: Leder med personalansvar.

(Dette tiltaket er også et hjelpetiltak og et forebyggende tiltak)

2. Svangerskapsomsorgen, helsestasjonstjenesten og skolehelsetjenesten snakker om vold i nære relasjoner og stiller rutinemessige spørsmål knyttet til dette

- Svangerskapsomsorgen
Kvinner skal i løpet av svangerskapet spørres om vold i nære relasjoner. Eventuelle spørsmål om vold i nåværende og tidligere relasjoner skal tas opp på første svangerskapskontroll.
- Helsestasjonen 0-5 år:
Sentralt tema i alle konsultasjoner er barnets utvikling, trivsel og foresattes ivaretagelse av barnets følelsesmessige behov. Barnets kropp og helse undersøkes, barnet skal veies naken. Samspillet mellom foreldre og barn observeres, og er tema for samtale/veiledning. Forhold rundt rus, alkohol, vold og rituell omskjæring tas opp i samtale med foresatte.
- Skolehelsetjenesten:
1.trinn: Individuell helsesamtale og legeundersøkelse. Barnet skal få informasjon om vold, og barnet skal spørres direkte om trivsel, mistrivsel, mobbing og vold. Observasjon: samspill med foresatte. 8.trinn: Individuelle helsesamtaler der det stilles spørsmål om vold, overgrep og omsorgssvikt.

Dette er videreføring av eksisterende tiltak som er basert på:

- Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen: Hvordan avdekke vold
- Nasjonale retningslinjer for helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Ansvarlig: Helsepersonell i svangerskapsomsorgen, helsestasjons- og skolehelsetjenesten.

(Dette tiltaket er også et forebyggende tiltak)

3. Ansatte skal ha lav terskel for å drøfte saker tverrfaglig (anonymt om nødvendig)

Krisesenteret i Midt-Troms anerkjennes og benyttes som kompetansesenter på vold i nære relasjoner, og benyttes til (anonyme) drøftinger, råd og veiledning.

Barneverntjenesten kontaktes ved bekymring for barn og unge for drøfting, råd og veiledning.

Politi, Barnehuset, konsultasjonsteam og andre oppgitt i arbeidsverktøyet «kontaktinformasjon til hjelpeapparatet» i denne planen kan også benyttes for drøfting, råd og veiledning.

Ansvarlig: Den enkelte ansatte i tjenester som jobber med barn, voksne og eldre.

(Dette tiltaket er også et hjelpetiltak)

4. Bruke kvalifisert tolk i samtaler

I saker der det mistenkes vold i nære relasjoner og dette skal tas opp som tema i samtale, skal det alltid vurderes behov for bruk av kvalifisert tolk. Bruk av tolk skal tilstrebe å sikre at samtaleinnholdet forstås av alle parter. Tolkeloven skal sikre at offentlige organer bruker tolk når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste. Videre skal tolkeloven sikre en tilfredsstillende kvalitet på tjenesten, ved at tolken holder en forsvarlig standard. Sameloven gir rettigheter til å bruke samiske språk i møte med det offentlige, i hovedsak i forvaltningsområdet for samisk språk. Dette innebærer også en rett til tolk, uavhengig av norskkunnskaper, noe som særlig kan være viktig for voldsutsatte eldre. Den ansatte som gjennomfører samtalen har ansvar for å vurdere behov for tolk.

(Dette tiltaket er også et hjelpetiltak)

5. E-læringskurs om samer og nasjonale minoriteter i Norge

Kurset er utviklet av Kommunal- og moderniseringsdepartementet, og gir informasjon om den enkelte minoritet, råd om saksbehandling, oversikt over hvilke lover og regler som gjelder og råd om hvordan en bør gå fram for å gi gruppene et godt møte med det offentlige. Ansatte på alle nivå i stat og kommune er målgruppe for kurset.

<https://laeringsplattformen.difi.no/kurs/972417858/e-laeringsprogram-om-samer-og-nasjonale-minoriteter>

Alle ansatte skal ha gjennomført kurset innen 6 måneder etter at planen er vedtatt. Nyansatte skal gjennomføre kurs innen 3 måneder etter ansettelse.

Ansvarlig: Leder med personalansvar i alle kommunale tjenester.

(Dette tiltaket er også et forebyggende tiltak)

INNSATSOMRÅDE 2: HJELPETILTAK

Den ansatte skal ha kjennskap til hvilke tjenesteapparat som finnes for voldsutsatte, og videre kunne opprette kontakt med disse og henvise videre når det er avdekket vold i nære relasjoner. Denne informasjonen skal også finnes tilgjengelig for kommunens innbyggere.

Å kunne gi et helhetlig og samordnet tilbud til voldsutsatte i kommunen innebærer god kjennskap til tjenesteapparatet i kommunen, samt samhandling mellom instansene. Kjennskap til de enkelte instansene og deres tjeneste- og ansvarsområde skaper forståelse og bedre forutsetninger for godt samarbeid, som igjen vil gi kommunens innbyggere et mer helhetlig og godt tilbud. Informasjon om tjenesteapparatet og hvem som kan kontaktes ved vold i nære relasjoner bør være lett tilgjengelig for alle kommunens innbyggere, slik at de selv har mulighet til å oppsøke hjelp eller veilede sine nære til å oppsøke hjelp.

6. Alle kommunale tjenester med brukerkontakt skal ha rutiner for iverksetting av tiltak i forbindelse med vold i nære relasjoner

Rutinene bygger på nasjonale veiledere (for de tjenester der det finnes).

Eksisterende rutiner revideres. Der det er behov for utarbeidelse av rutiner, kan dette bygges på innholdet og arbeidsverktøyene i denne handlingsplanen. Rutinene skal omhandle hvilke tiltak som iverksettes når det er: mistanke om vold i nære relasjoner, avdekket vold i nære relasjoner, der barn forteller om vold, der den voldsutsatte velger å fortsette å bo sammen med voldsutøver etter volden er avdekket, og der vi blir kjent med at den voldsutsatte gjenopptar kontakt med voldsutøver. Alle aktuelle tjenester skal ha rutinene ferdigstilt innen 6 måneder, og alle ansatte skal være kjent med rutinene.

Ansvarlig: Leder for den kommunale tjenesten (f.eks rektor ved den enkelte skole).

7. Ansatte skal ha kunnskap om avvergeplikt, meldeplikt og taushetsplikt

Alle ansatte i kommunale tjenester som jobber med barn, voksne og eldre skal ha kjennskap til avvergeplikten og meldeplikten. De ansatte skal kunne vurdere og være trygge på når de kan drøfte en sak med barnevern, krisesenter og politi, og om det skal gjøres anonymt. Temaene skal være gjennomgått i personalgruppa innen 3 måneder etter planen er vedtatt. Nyansatte skal settes inn i temaene innen 1 måned etter ansettelse.

Ansvarlig: Leder med personalansvar.

(Dette tiltaket er også et forebyggende tiltak.)

8. Informasjon til kommunens innbyggere om vold i nære relasjoner, hjelpetiltak og hjelpeinstanser skal være tilgjengelig:

- På kommunens hjemmeside:
Vold i nære relasjoner får en egen fane på nettsiden. Der skal det finnes informasjon om vold i nære relasjoner, telefonnummer til hjelpeapparatet og tiltakskortene utarbeidet for denne handlingsplanen.
- Gjennom kampanjer på kommunens facebook-side:
2 ganger årlig skal det kjøres kampanjer på Facebook. For eksempel kan det deles nasjonale kampanjer, informasjon fra nettsider som dinutvei.no eller volinjen.no, eller informasjon om lokalt hjelpeapparat.

Tiltaket skal være iverksatt innen 6 måneder etter at planen er vedtatt.

Ansvarlig: Kommunens ansvarlige for handlingsplanen i samarbeid med web-ansvarlig.

(Dette tiltaket er også et forebyggende tiltak.)

INNSATSOMRÅDE 3: FOREBYGGE

Kommunens virksomheter skal ha fokus på forebygging av vold i nære relasjoner, ved å sørge for at ansatte har tilstrekkelig kunnskap om temaet til å kunne utføre forebyggende arbeid i form av informasjonsarbeid og oppfølging av voldsutsatte under nyetablering.

Også for forebygging er kunnskap om vold i nære relasjoner viktig. I denne planen er det laget tiltak som peker mot at kommunale tjenester skal kunne drive forebyggende arbeid i form av bevisstgjøring og tematisering av vold i nære relasjoner i personalgruppen. Med ansatte som har kunnskap om tematikken er det også mulig for instansen å drive informasjonsarbeid som forebyggende tiltak, og å opprette kontakt med instanser som kan bistå i dette arbeidet. Det er også lagt vekt på å gi målgrupper kunnskap om temaet, da dette har forebyggende effekt.

Under forebygging ligger også oppfølging av utsatte som har klart å bryte med voldsutøver og skal reetablere seg. Disse menneskene er i en sårbar fase og trenger ofte støtte, råd og veiledning til endringen av sin livssituasjon, for å ikke gå tilbake til voldsutøver. Det er derfor viktig at disse følges opp av tjenesteapparatet.

9. Barn og unge skal ha kunnskap om vold, krenkelser, seksualitet og kropp, vold knyttet til seksualitet og vold i nære relasjoner, tilpasset alder og utvikling

- Barnehagen skal ha fokus på temaene ved å snakke med barna om bla normer for samhandling og egne grenser. Gjennomføring av «Jeg vet».
- Skolen skal påse at barn og unge får den nødvendige kunnskapen om temaene, som beskrevet i kompetansemål etter 2., 4., 7. og 10. trinn og Vg1/Vg2 (jf. Nasjonal handlingsplan «barndommen kommer ikke i reprise»). Gjennomføring av «Jeg vet».
- Skolehelsetjenesten samarbeider med skolen og gir undervisning til elevene om tema vold og overgrep.
- SMISO gjennomfører undervisning om vold og seksuelle overgrep for 3. og 6.trinn. Dette skal være et uanmeldt besøk på skolen. (Gjelder for de kommunene som har avtale med SMISO. Kommunene som ikke har en gjeldende avtale rådes til å opprette dette).

Dette er en videreføring av eksisterende tiltak i tråd med rammeplan for barnehagen og læreplan.

Ansvarlig: Pedagogisk leder i barnehage og den enkelte lærer i skolen.

(Dette tiltaket kan også være et avdekkende tiltak.)

10. Implementering av verktøyene «Jeg vet» og «Snakke sammen» blant alle ansatte i skoler og barnehager

Dette er en satsing gjennom Statsforvalteren i Troms og Finnmark og RVTS Nord.

- «Jeg vet» er en læringsressurs om vold, overgrep og mobbing utviklet av Bufdir i samråd med Udir, Hdir og læringsplattformen Salaby.no.
- «Snakke sammen» er et digitalt opplæringsprogram om samtaler med barn, spesielt ved bekymring for om barnet er utsatt for vold eller overgrep.

Verktøyene skal være implementert i løpet av høstsemesteret 2022.

Ansvarlig: Øverste leder for kommunenes skoler og barnehager.

(Dette tiltaket er også et avdekkende tiltak.)

11. Innvandrere gis opplæring om vold i nære relasjoner og ulike former for vold, seksualitet og norske normer og holdninger til vold

Nyankomne voksne innvandrere som omfattes av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, får opplæring på et språk deltakeren forstår om at vold mot barn og andre familiemedlemmer, kjønnslemlestelse og tvangsekteskap er forbudt, og om straffereaksjoner. Den enkelte kommune har ansvar for at denne opplæringen blir gitt. Dette er en videreføring av tiltak fra nasjonal handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse 2017-2020.

Ansvarlig: Leder for den tjenesten som er ansvarlig for opplæring til innvandrere.

12. Kommunen gir tett og tilpasset oppfølging når mennesker utsatt for vold i nære relasjoner etablerer seg på nytt, uten voldsutøver

Ulike kommunale tjenester som NAV, barneverntjeneste, boligkontor, psykisk helsetjeneste med flere kan gi ulike former for oppfølging, eksempelvis økonomisk hjelp, bistand til å finne bolig etter kritesenteropphold, samtaler og oppfølging av barn og familie. For å kunne bistå best mulig kreves det ofte et samarbeid mellom flere tjenester. *OBS! Ved store behov for oppfølging og samordning av tjenester skal det utarbeides en individuell plan!* Alle tjenester skal kunne bistå voldsutsatte med å komme i kontakt med kritesenter for samtaler, råd og veiledning og eventuelt advokathjelp.

Ansvarlig: Den enkelte kommunale tjeneste.

13. Vold i nære relasjoner inngår i årshjulet til kommunale tjenester som jobber med barn, voksne og eldre

Alle aktuelle tjenester gjennomgår årlig handlingsplanen og interne rutiner i personalgruppa for å bevisstgjøre og holde tematikken aktuell og i fokus.

Ansvarlig: Leder med personalansvar.

Arbeidsverktøy og aktuelle eksisterende tiltak

Det finnes også en rekke verktøy og tiltak som kan benyttes i forebyggende arbeid, som ikke er tatt med som direkte tiltak i handlingsplanens tiltaksliste. Disse kan hjelpe kommunene å oppnå tiltakene, og gi et helhetlig tilbud.

Verktøy
Kunnskapsgrunnlag – Metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge Rapport skrevet av Helsedirektoratet, tilgjengelig på https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/kunnskapsgrunnlag-metoder-for-tidlig-identifisering-av-risiko-hos-barn-og-unge/
Sjumilssteget Sjumilsstegets mål er å få saksbehandlerne hos Statsforvalterne og kommunene til å bruke FNs barnekonvensjon aktivt i all saksbehandling som angår barn og unge. På Sjumilsstegets nettside www.sjumilssteget.no finnes nyttig informasjon.
BTI – Bedre Tverrfaglig Innsats BTI er en samhandlingsmodell for tjenester som møter gravide, barn, unge og foreldre det er knyttet undring eller bekymring til. Hensikten med BTI-modellen er å kvalitetssikre helhetlig og koordinert innsats uten at det blir brudd i oppfølgingen. BTI bidrar til tidlig innsats, samordning og medvirkning. http://tidliginnsats.forebygging.no/Aktuelle-innsater/BTI/
TryggEst – vern av risikoutsatte voksne TryggEst er en modell som skal bidra til å forhindre, avdekke og håndtere vold og overgrep mot voksne mennesker som i liten eller ingen grad er i stand til å beskytte seg selv. Bufdir har invitert alle landets kommuner til å starte med TryggEst. www.tryggest.no

Eksisterende tiltak
<p>Sinnemestring Finnsnes familievernkontor tilbyr individuell sinnemestring etter metoden «Enkel og effektiv aggresjonskontroll». www.bufdir.no/Familie/Kontor/finnsnes/</p>
<p>Littsint.no – sinnemestring for foreldre E-bok og app som selvhjelpsverktøy for foreldre som ønsker å mestre sinne overfor barna bedre. www.littsint.no</p>
<p>Alternativ Til Vold (ATV) Tilbyr behandling til voldsutøver, i tillegg til at de har et tilbud til hele familien. Nærmeste ATV er lokalisert i Tromsø. Våre kommuner har for tiden ingen avtale med dem.</p>
<p>«Det finnes hjelp» Et hjelpetilbud til voksne som har seksuell interesse for barn og som ønsker hjelp til å unngå å handle på denne interessen. Tilbudet består av nettsiden www.detfinneshjelp.no med informasjon og en chattetjeneste for råd og veiledning anonymt samt individuell behandling i poliklinikk.</p>
<p>Foreldreveiledning Det finnes en rekke tilbud innen foreldreveiledning. Eksempelvis program som «De utrolige årene», ICDP og COS. Disse tilbys i ulik grad av Barneverntjenesten, Finnsnes familievernkontor og enkelte andre tjenester. I tillegg gjennomføres foreldreveiledning som obligatorisk del av introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger, i henhold til integreringsloven. Les mer på www.bufdir.no/Familie eller kontakt den lokale barneverntjenesten eller helsestasjonen for mer informasjon.</p>
<p>Forebyggende politiarbeid Politiet kan bistå i forebyggende arbeid ved å holde foredrag om enkelttema, drive råd og veiledning, og ha forebyggende individuelle bekymringssamtaler. Ta kontakt med politiet for mer informasjon.</p>

ØKONOMI

Tiltakene i planen er ikke oppgitt med økonomisk kostnad for kommunen. Alle tiltak er utformet slik at de er gjennomførbare og mulige å legge til virksomhetenes ordinære drift og oppgaver, og vil i hovedsak ikke påføre økte kostnader. Kompetansehevede tiltak gjelder nettbaserte kurs uten deltakeravgifter.

VIRKEPERIODE

Planens virkeperiode er satt til 2022-2025. Den vil bli tatt opp i samtlige kommunestyrer innen utgangen av februar 2022.

Tiltakene i planen er utarbeidet på en slik måte at de er gjennomførbare i løpet av planperioden. Noen tiltak er kontinuerlige og bør videreføres. Ved evaluering av planen i 2025 vil det ses på om tiltakene er tilstrekkelig gjennomført, og hvilke som skal videreføres. Det må videre vurderes om nye behov skal kartlegges slik at det kan utarbeides nye tilpassede tiltak.

IMPLEMENTERING

Det overordnede ansvaret for å følge opp implementering av planen og gjennomføring av tiltakene skal legges til en sentral stilling i kommunen. Den/de som velges ut til å gjøre dette arbeidet får også ansvar for å sikre at berørte instanser er kjent med planen og dens tiltak, samt at tiltakskortene gjøres tilgjengelig for aktuelle enheter. Planen skal eies av kommunen sammen, og alle skal kunne bruke den som arbeidsverktøy ved behov.

Krisesenteret i Midt-Troms vil årlig innkalle kommunenes ansvarlige til samarbeidsmøter vedrørende handlingsplanen. Møtene planlegges gjennomført i april. Tema vil være status på implementering av planen og gjennomføring av tiltak, samt drøfte eventuelle utfordringer og nye behov.

Utnevnelse av stilling med overordnet ansvar for oppfølging

Hver kommune har besluttet hvilken stilling som har det overordnede ansvaret for å følge opp at interkommunal handlingsplanen mot vold i nære relasjoner, Våge å se, tørre å spørre (2022–2025) blir implementert og at tiltakene blir gjennomført. Oversikt over dette fremgår av vedlegg nr. 1.

Når det nærmer seg tidspunkt for revidering av planen har vedkommende ansvar for at arbeidet starter opp i rimelig tid.

ARBEIDSGRUPPE OG ARBEIDSPROSESS

Evaluering og revidering av planen er utført av en arbeidsgruppe bestående av representanter fra de ulike kommunene og prosjektleder ansatt av Krisesenteret i Midt-Troms.

<i>Leder</i>	Elin Anette Knoph, Krisesenteret i Midt-Troms
<i>Kommunerepresentanter</i>	
Bardu	Elin Strand, barnevernleder
Bardu	Hege Thomassen Fosslund, rus og psykisk helse
Dyrøy	Kristin Hals Hansen, sykepleier
Loabága/Lavangen	Edith Hansen, rus og psykisk helse
Salangen	Marit Sagerup, ledende helsesykepleier
Senja	Tonje Veet Waag, kommunepsykolog (frem til 18.03.21)
Senja	Inger-Lise Meyer Tøllefsen, rådgiver barne- og familietjenesten
Sørreisa	Ragnar Blikfeldt, kommunepsykolog

Arbeidsgruppen har hatt 9 møter i perioden februar – november 2021, og har innhentet informasjon, erfaringer og innspill fra aktuelle kommunale tjenester. Kommune-representantene har også deltatt i ulike tverrfaglige team og møter i sine kommuner. Planens faglige innhold er utarbeidet på bakgrunn av relevant fagstoff, forskning og lovverk. Høsten 2021 har planen vært sendt på høring til berørte kommunale og statlige tjenester.

ARBEIDSVERKTØY

Kontaktinformasjon til tjenesteapparat – for offentlig ansatte

Ved behov for råd og veiledning, og drøfting av saker kan følgende instanser være aktuelle å kontakte.

Generelt

Tjeneste	Telefon
Krisesenteret i Midt-Troms	778 45 260
Politiet / Troms politidistrikt	02 800 / 777 96 000
RVTS Nord <i>Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging.</i>	777 54 380

Barn og unge

Astafjord barneverntjeneste <i>Loabåga/Lavangen, Salangen, Ibestad og Gratangen</i>	930 72 055
Bardu Barneverntjeneste	771 85 570
Dyrøy og Sørreisa barneverntjeneste	778 75 000 / 771 89 200 <i>Sørreisa / Dyrøy</i>
Senja barneverntjeneste	778 71 222 <i>Akuttvakt: 907 37 716</i>
Interkommunal barnevernvakt <i>Bardu, Dyrøy, Loabåga/Lavangen, Målselv, Salangen og Sørreisa</i>	400 02 276
Barnehuset i Tromsø	777 97 440
Tverrfaglig konsultasjonsteam <i>Bistår fagmiljøer i håndtering av saker der en har mistanke om eller er i ferd med å avdekke seksuelle overgrep mot barn og unge, vold i nære relasjoner eller omsorgssvikt.</i>	777 97 440
Overgrepsmottak i Harstad og Tromsø <i>For voksne og barn over 14 år</i>	<i>Kontakt via legevakt: 116 117 (Harstad: 770 57 367 / Tromsø: 776 29 540)</i>

Voksne og eldre

Ambulant akutteam Silsand og Narvik <i>Rask hjelp i akutfase av et sykdomsforløp eller alvorlig oppstått psykisk tilstand eller krisesituasjon.</i>	<i>Silsand: 777 54 809 Narvik: 769 68 611</i>
Finnsnes Familievernkontor <i>(Sentralbord er ikke betjent hver dag, kan også kontaktes på e-post)</i>	466 15 630 familievernkontoret.finnsnes@bufetat.no
Støttesenter for kriminalitetsutsatte	800 40 008 / 404 46 521
Vern for eldre <i>Nasjonal kontakttelefon</i>	800 30 196
Overgrepsmottak i Harstad og Tromsø <i>For voksne og barn over 14 år</i>	<i>Kontakt via legevakt: 116 117 (Harstad: 770 57 367 / Tromsø: 776 29 540)</i>
Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll <i>Også for spørsmål vedrørende æresrelatert vold</i>	478 09 050
SANKS <i>Samisk nasjonal kompetansetjeneste. Har også kompetanse på barn og unge</i>	789 67 400
ROSA <i>Gir bistand i saker vedrørende menneskehandel.</i>	223 31 160

Våge å se, tørre å spørre

Interkommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2022 - 2025

Kontaktinformasjon til tjenesteapparat - for voldsutsatte, voldsutøver og pårørende

En oversikt over instanser bruker selv kan ta kontakt med, samt noen nettsider. Disse kan være fine å tipse bruker om, dersom du har en mistanke om at vedkommende utsettes for vold, utøver vold, eller har fortalt om vold men ikke ønsker å oppsøke tjenesteapparatet.

Barn og unge

Tjeneste	Telefon/nettsted
Alarmtelefonen for barn og unge	116 111 www.116111.no
Barneverntjenesten i den aktuelle kommunen	<i>Se forrige side</i>
Krisesenteret i Midt-Troms	778 45 260
Jeg vil vite <i>E-læringsverktøy om vold og overgrep, primært for barn, men også til hjelp for voksne slik at de kan lære å snakke med barna om dette.</i>	www.jegvilvite.no
Ung.no <i>Informasjon om barn og unges rettigheter, muligheter og plikter. Har en anonym spørsmål-svar tjeneste.</i>	www.ung.no
Barneombudet <i>Informasjon om barns rettigheter, spørsmål/svar side, «trenger du hjelp?»-knapp.</i>	www.barneombudet.no

Voksne og eldre

Tjeneste	Telefon/nettsted
Krisesenteret i Midt-Troms	778 45 260 www.krisesenteretmidt-troms.no
Finnsnes Familievernkontor	466 15 630 familievernkontoret.finnsnes@bufetat.no
VO-linjen <i>Hjelpelinje for deg som opplever vold eller overgrep i nære relasjoner. Telefon og chattetjeneste.</i>	116 006 www.volinjen.no
Støttesenter for kriminalitetsutsatte	800 40 008 / 404 46 521
Vern for eldre <i>Nasjonal kontaktelefon</i>	800 30 196
ADAM – for menn	232 27 930
Din utvei <i>Nasjonal nettportal om vold i nære relasjoner, voldtekt og andre seksuelle overgrep.</i>	www.dinutvei.no
Incesttelefonen <i>Landsdekkende hjelpetelefon for incest- og seksuelt misbrukte barn og voksne av begge kjønn og pårørende og annen familie til seksuelt misbrukte.</i>	800 57 000
Littsint <i>Sinnemestring for foreldre</i>	www.littsint.no
Det finnes hjelp <i>Hjelpetilbud for voksne med seksuell interesse for barn</i>	www.detfinneshjelp.no
SANKS – nasjonalt team <i>Nasjonalt team gir bistand til personer som ønsker en terapeut med kompetanse på samisk kultur og samfunnsforhold. Har også kompetanse på barn og unge.</i>	789 69 745

Tiltakskort

Det er laget tiltakskort til denne handlingsplanen. Disse skal fungere som arbeidsverktøy og veileder der det er mistanke om vold i nære relasjoner. Det er laget ett for voksne og ett for barn.

Tiltakskortene er utformet trinnvis, der vi starter på hva vi ser, går videre til hvordan vi snakker om vold og spør, for så til avklaring. Etter avklaring kommer handling, her er det listet opp konkrete tiltak som må iverksettes, også med fokus på saker av akutt grad (handling må skje umiddelbart), samt kontaktinformasjon til de ulike instansene som skal kontaktes.

Hver situasjon vil oppleves forskjellig, og tiltakskortene er ment som en veileder for fremgangsmåte ved mistanke om vold i nære relasjoner. Det viktigste du som offentlig ansatt, kollega eller venn kan gjøre, er å **våge å se, tørre å spørre og tåle å høre**. Vis at du bryr deg, at du har tid til samtalen og at du ønsker å hjelpe.

Tiltakskortene følger på de neste sidene. Kommunene har ansvar for at alle aktuelle kommunale enheter er kjent med og har tiltakskortene tilgjengelige. Krisesenteret i Midt-Troms vil trykke opp tiltakskort til kommunene i forbindelse med implementering av planen. Kommunene anbefales å trykke opp flere tiltakskort ved behov.

«Du må ikke sitte trygt i ditt hjem
og si: Det er sørgelig, stakkars dem!
Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer dig selv!»

Arnulf Øverland, 1937
«Du må ikke sove»

Hva gjør jeg ved

MISTANKE OM VOLD OG SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN?

- for deg som jobber med barn, er offentlig ansatt, nabo og venn

Vold og overgrep kan forekomme i alle familier og hjem, uavhengig av sosial bakgrunn!

SE

- Sår, blåmerker og andre skader, gjerne flere steder på kroppen
- Ofte vondt i magen, hodet eller svimmel
- Endring av adferd og/eller sinnsstemning
- Urolig, irritabilitet, på vakt
- Nedstemthet
- Utagerende eller «pleesende» adferd
- Svært kontaktsøkende eller avvisende
- Reaksjoner ved berøring eller endringer i stemmeleie
- Hyppige legebesøk og innleggelse på sykehus (med diffuse symptomer)
- Familien molsetter seg innsyn
- Bruk av rusmidler
- Søvn- og spiseforstyrrelser
- Selvskading

SPØR

Prøv å spørre om hva som har skjedd, mens du samtidig ivaretar barnet.

Start gjerne med:

- «Jeg har tenkt på deg i det siste...». Vis at du bryr deg og har tid til å lytte
- Beskriv det du ser, f.eks: «Jeg har lagt merke til at du ofte forteller at du har vondt i magen», «Jeg merker at du havner i konflikt med andre.»

Fortsett med:

- «Noen ganger kan man få ulike plager fordi man har opplevd noe som man synes er vanskelig, eller dersom man går rundt og tenker på ting som man bekymrer seg over. Dersom du har ting du bekymrer deg over kan du gjerne fortelle det til meg.»
- «Er det noe som bekymrer deg (f.eks hjemme, på nett, på skolen)?»

TIPS!

- Gjenta det barnet sier
- Still åpne spørsmål (Ikke ledende)
- Bruk støtteord som «ja, fortell», «fortell mer», nøkkelord
- Spør gjerne flere ganger, si «Jeg er her, kom innom hvis du vil snakke med meg»
- Avtal et nytt møte med barnet

AVKLAR

Et barn kan fortelle om hendelser hjemme litt plutselig, for eksempel i en samlingstund, i en pause osv. Inviter da barnet til en enesamtale:

- «Tidligere i dag da du sa ...», hva mente du da?»
- «Jeg har ikke vært der, fortell så godt du kan...»
- «Hva skjer videre da?»

Det er politiet og Barnehuset som foretar avhør av barnet og ønsker å være de første som spør barnet om detaljene. Få barnet til å fortelle åpent, unngå ledende spørsmål!

- Når barnet er ferdig med sin fortelling, bekreft det barnet har sagt, og trygg barnet på at det hun/han har fortalt er viktig.
- **Lov aldri** barnet at du ikke skal si det til noen. Forklar at du må snakke med noen andre voksne.

Hva gjør du?

- > Noter det barnet har fortalt, så ordrett som mulig. Unngå egne tolkninger av barnets uttrykk. Bruk "mor sier...", "barnet forteller..."
- > Du kan drøfte saken anonymt med barnevern, krisesenter, konsultasjonsteam eller politi (telefonnummer på neste side).
- > Der det er mulig, drøft den konkrete saken med leder, avtal hvem som gjør hva, når (akutte tiltak, bekymringsmelding, henviser til hjelpeapparat).

Obs!
Å være vitne til vold regnes også som vold!

Hva gjør du?

- > Om mulig, informer leder om din bekymring/mistanke
- > Drøft din bekymring
- > Observer, skriv ned observasjoner med tid og sted

AKUTT

Når du har grunn til å tro at et barn er og vil komme til å bli utsatt for vold, har du avvergeplikt, en plikt til å handle. Dette vil være:

- ved fysiske skader
- ved symptomer etter psykisk vold
- ved alvorlige trusler
- ved mistanke om seksuelle overgrep
- når barnet viser redsel for å gå hjem
- når barnet blir hentet av ruset foreldre
- ved mistanke om nært forestående eller gjennomført kjønnslemlestelse eller tvangsekteskap

- > Varsle politi umiddelbart, tlf 02800
- > Barnevernet, evt. barnevernvakta varsles samtidig.

> **NB!** Ved mistanke om vold eller seksuelle overgrep mot barn skal du **IKKE** informere foreldre, men kontakte politi og barnevern!

Din plikt er selve varslingen. Politiet vil etterforske, sikre bevis og sørge for avhør ved barnehusene.

Vær oppmerksom på risikofaktorer som samlivsbrudd, arbeidsledighet, sykdom, dårlig økonomi og rusmisbruk i familien, de kan bely økt risiko for alvorlig vold.

Avvergeplikt

Alle har en personlig plikt til å avverge en straffbar handling ved å blant annet varsle eller anmelde til politi

HANDLE

HVA GJØR DU VED MISTANKE OM AT ET BARN UTSETTES FOR VOLD?

Send bekymringsmelding til barnevernet

Den skal inneholde: Personalia til barnet og foresatte, årsaken til bekymring (hva har du sett, hørt, observert), kontaktperson og en beskrivelse av hva som er gjort.

Meldingen sendes i samarbeid med leder. Om leder motsetter seg å signere, har du et selvstendig ansvar for å sende meldingen med din underskrift. Barnevernet gir melderens tilbakemelding når melding er mottatt og undersøkelsen er avsluttet. Som venn eller nabo får du kun vite om meldingen er mottatt.

Anonym drøfting

Er du usikker? Du kan alltid ringe barnevernet for å drøfte saker anonymt.

HVIS SAKEN ER HENLAGT, MEN DU HAR FORTSATT GRUNN TIL BEKYMNING

Ny melding til barnevernet

Meld din bekymring på nytt til barnevernet. Saken kan være henlagt på bakgrunn av mangel på informasjon, eller at familien har takket nei til hjelpetiltak.

Gi informasjon om hjelpetilbud til hjemmet

Gi barnet og foresatte informasjon om vold i nære relasjoner og hjelpetilbudene som finnes. Tilby nye avtaler og hjelp til å opprette kontakt med aktuelle hjelpetilbud. Skap trygghet og tillit på at du er tilgjengelig om barnet/foresatte ønsker å snakke. Gi telefonnummer og tips om aktuelle nettsider.

Meldeplikt

Alle har en selvstendig plikt til å melde bekymring til barnevernet ved mistanke om vold mot barn.

VIKTIGE TELEFONNUMMER

	POLITI	02800	Barnevern		
Legevakt	116 117		Astafjord barnevernjeneste	930 72 055	
Barnehuset (og konsultasjonsteam)	777 97 440		Bardu barnevernjeneste	771 85 570	
Krisesenteret i Midt-Troms	778 45 260		Dyrøy og Sørreisa barnevernjeneste	771 89 200 / 778 75 000	778 71 222
Overgrepsmottak (for voksne og barn over 14 år)			Senja barnevernjeneste		
Harstad	116 117 / 770 57 367		Utenfor kontortid:		
Tromsø	116 117 / 776 29 540		Senja barnevernvakt	907 37 716	
			Interkommunal barnevernvakt (Bardu, Dyrøy, Loabågal/Lavangen, Salangen, Sørreisa)	400 02 276	
			Alarmtelefonen for barn og unge	116 111	

Hva gjør jeg som offentlig ansatt, kollega eller venn ved

MISTANKE OM VOLD I NÆRE RELASJONER?

SE

- Blåmerker, brudd, sår og andre skader
- Stadige urnskylldringer (møter ikke til avtaler osv.) eller motsetter seg hjelp som krever innsyn i familien, partner er med i alle møter
- Sosialt tilbaketrukket, lite nettverk, isolering
- Bortforklaringer (falt i trappa, gått på døra osv.)
- Rusmiddelbruk
- Endring av adferd og/eller sinnsstemning
- Uro, irritabilitet, aggressiv eller utagerende oppførsel,
- Søvn- og spiseforstyrrelser
- Reaksjoner ved berøring

SPØR

- Forsøk å få til en dialog der volden anerkjennes

Start med - "Jeg er bekymret", "det bekymrer meg at..."

Beskriv det du ser

"Det virker som du er ofte borte fra jobb"

"Du virker siltent/hedstemt"

"Jeg har lagt merke til at du har blåmerker/skader på..."

TIPS

- Forsøk å unngå bruk av ordet vold
- Still åpne spørsmål, gjerne om hverdagen/hjemmeforholdene
- Ikke vær redd for å være direkte, f.eks: "Jeg er bekymret for deg på grunn av..."
- Lytt aktivt og følg opp det som blir sagt, still gjerne oppfølgingsspørsmål
- Tål å lytte til hva som blir fortalt
- Unngå å komme med egne påstander og vurderinger

AVKLAR

Hvordan arter volden seg?

- Slag, trusler, lugget, brent, seksuell tvang?
- Ydmyket, latterliggjort, krenket?
- Hindres fra kontroll over egen økonomi og bruk av penger?
- Nektes kontakt med familie og venner?
- Blir klær og ting med personlig verdi ødelagt?
- Blir kjæledyr mishandlet?
- Tvangsekteskap?

Hvor alvorlig er volden?

- Når skjedde det sist? Beskriv hva som skjedde
- Har det skjedd før? Hvor ofte?
- Er du redd for at det skal skje igjen?
- Er det fare for liv og helse for deg selv eller barna?
- Har du tidligere vært i kontakt med politi og/eller krisesenter?

Risikofaktorer

Samlivsbrudd, tidligere voldsepisoder, tilgang til våpen, arbeidsledighet, økonomiske vansker, sykdom og rusmiddelbruk kan bely økt risiko for grov vold og partnerdrap. Politi og krisesenter bør kontaktes.

Ta i mot det du blir fortalt - du må tørre å spørre, tåle å lytte

Husk at det finnes mange forskjellige typer vold!

HANDLE

- Målet er å motivere den voldsutsatte til å kontakte hjelpeapparatet for å bryte med volden.

Avvergeplikt

Alle har en personlig plikt til å avverge en straffbar handling ved å blant annet varsle eller annelde til politi.

HVA KAN DU GJØRE?

Anonyme drøftinger

- Du kan alltid ringe og drøfte saker anonymt med krisesenter og politi. Er du usikker på hva du skal gjøre vil de kunne gi råd og veiledning.

Gi informasjon om hjelpetilbudet til den utsatte

- Hjelp den voldsutsatte med å finne informasjon om hjelpeapparatet! Gi brosjyre til krisesenteret, lapp med adressen til nettsiden www.dlnu/veitno og viktige telefonnummer.
- Fremsnakk hjelpeapparatet!

Veiledningssamtale på krisesenteret

- Inviter den voldsutsatte med deg til en veiledningssamtale hos krisesenteret, eller ring krisesenteret sammen. Krisesenteret kan hjelpe til med å vurdere sikkerhet, og gi råd og veiledning for veien videre.

Når den voldsutsatte ikke vil ha hjelp

- Du vil kunne oppleve at den voldsutsatte ikke ønsker hjelp, du bør da:
 - - Lag en plan! Avtal nytt møte/telefonkontakt i løpet av få dager, hva kan du få lov å gjøre dersom du ikke hører fra vedkommende? Hvem kan kontaktes? Kriseplan for nye voldshendelser.
 - - Be den voldsutsatte lagre viktige nummer på telefonen sin
 - - Drøft med din leder, politi eller krisesenter om melde- og/eller avvergeplikten din er utløst.

AKUTTE SITUASJONER

Ved alvorlige trusler eller fysiske skader etter vold og overgrep:

> **Ring politiet** for å forhindre nye akutte overgrep! Fortell hva du har sett og hvorfor du er bekymret (avvergeplikten). Den voldsutsatte kan annelde eller politiet kan velge å ta ut offentlig påtale.

> Ved mistanke om voldtekt kontakt **overgrepsmottaket ved legevakta i Tromsø** eller **overgrepsmottaket i Harstad**

> Tilby den voldsutsatte transport til **Krisesenteret i Midt-Troms** hvor vedkommende kan bo trygt. Krisesenteret har rutiner for vurdering av risiko og uthenting av eiendeler.

VIKTIGE TELEFONNUMMER

POLITI 02800
LEGEVAKT 116 117

KRISESENTERET I MIDT-TROMS 778 45 260
www.krisesenteretmidt-troms.no

Overgrepsmottaket i Harstad 116 117 / 770 57 367

Overgrepsmottaket i Tromsø 116 117 / 776 29 540

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse 468 09 050

Referanseliste

- Aanerød, V. (2015) *Kan dem takke seg selv?*
- Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementet (2013). *Barndommen kommer ikke i reprise*, strategiplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom 2014–2017
- Barnekonvensjonen (1989)
- Bufdir (2018). LHBT og levekår: Vold, diskriminering og rettslig stilling. Hentet fra: https://bufdir.no/lhbt/LHBT_og_levekår_Hva_sier_forskningen/Vold_diskriminering_og_rettslig_stilling/
- Helsedirektoratet (2017) Når skal du tie, og når skal du tale? Om taushetsplikten og viktige unntak. Hentet fra: <https://helsedirektoratet.no/Documents/TaushetsPlakaten.pdf>
- Isdal, P. (2000) *Meningen med volden*
- Jegvilvite.no – e-lærings verktøy om vold og overgrep for barn og unge
- Justis og beredskapsdepartementet (2014). *Et liv uten vold – nasjonal handlingsplan*
- Justis og beredskapsdepartementet (2021). *Frihet fra vold – nasjonal handlingsplan*
- Justis og beredskapsdepartementet (2012) *Regjeringens handlingsplan mot voldtekt*
- Justis og beredskapsdepartementet (2017) «Retten til å bestemme over eget liv» handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse
- Lov om barneverntjenester (1992)
- Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (1967)
- Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid (2021)
- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (2011)
- Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (2022)
- Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (1989)
- Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (2009)
- Lov om straff (2005)
- Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid – www.napha.no
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (2013). *Mellom frihet og beskyttelse?: Vold og seksuelle overgrep mot mennesker med psykisk utviklingshemming, en kunnskapsoversikt*
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (2017). *Om du tør å spørre, tør folk å svare. Hjelpemiddel og politiets erfaringer med vold i nære relasjoner i samiske samfunn.*
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (2014). *Vold og voldtekt i Norge – en nasjonal forekomststudie*
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (2017). *Vold og overgrep mot eldre personer i Norge – en nasjonal forekomststudie*
- Nasjonal veiviser ved vold og overgrep – www.dinutvei.no
- NOU 2017:12. *Svikt og svik*. Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt
- NOU 2020:17. *Varslede drap? Partnerdrapsutvalgets utredning*
- Ofstad, K. & Skar, R. (2015) *Barnevernloven med kommentarer*
- Vista Analyse (2012). *Samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner*

Vedlegg nr 1: Overordnet ansvar for oppfølging

Kommunene har besluttet at overordnet ansvar for å følge opp interkommunal handlingsplanen mot vold i nære relasjoner, Våge å se, tørre å spørre (2022–2025) legges til følgende stillinger:

Kommune:	Ansvarlig:
Bardu	Enhetsleder helse-omsorg og barnevern
Dyrøy	Kommunalsjef for helse
Loabága/Lavangen	PRO-leder
Salangen	Kommunalsjef
Senja	Kommunepsykolog
Sørreisa	Tverrfaglig ledelse v/ kommunalsjef for helse

Overordnet ansvarlig skal følge opp at handlingsplanen blir implementert og at tiltakene blir gjennomført. Når det nærmer seg tidspunkt for revidering av planen har vedkommende ansvar for at arbeidet starter opp i rimelig tid.

Har vold en stemme?
Eller en fasong,
Eller en form?

Og hvis den har det
Er den formet som en
tåre,
Eller en knyttet neve?

Hvis volden har en
stemme
Men ingen hører den
Er den der likevel?

Britt-Heidi Andreassen
daglig leder
Krisesenteret i Midt-Troms

Våge å se, tørre å spørre

Interkommunal handlingsplan
mot vold i nære relasjoner
2022 – 2025

Utarbeidet av Krisesenteret i Midt-Troms i samarbeid med
Bardu, Dyrøy, Loabága/Lavangen, Salangen, Senja og Sørreisa

